

Ezer év magyar történelme szétválaszthatatlanul összefonódott ezer év német történelmével. Nem volt könnyű a sógorság, kölcsönösen mély, fájdalmas sebeket ejtettünk egymáson. Mára talán eljött a sebgyógyítás ideje. Amikor a Lovassy gimnázium a német nemzetiségi tagozat mellett döntött, arra vállalkozott, hogy egy lassan kihaló, gazdag világot elevenen tart. Ilyen döntések nem születnek elkötelezett szószólók nélkül. Schindler László tanár, polgármester, férj, apa. Minden szerepében magyar, minden szerepében német. Sebgyógyító ember.

Doppelidentität

SCHINDLER LÁSZLÓ

A.I.: Bánt-e téged, ha azt mondják, hogy sváb vagy?

Sch.L.: Attól függ, ki mondja. Ez azt jelenti, hogy ha valaki az én fajtámból való, és azt mondja, hogy sváb, attól elfogadom, mert ez így van. Viszont a történelemben annak, hogy sváb, sajnos nagyon sokszor pejoratív értelme volt, és ezért nem mindegy, hogy ki mondja nekem, hogy sváb vagyok.

A.I.: Akkor én mit mondjak? Azt, hogy te egy bándi sváb vagy...

Sch.L.: Te mondhatod.

A.I.: Köszönöm, ez jól esett. Hogy kerültek ti Magyarországra? Tudsz-e valamit erről a családtörténetből?

Sch.L.: Sokat nem tudok. Érdekes módon valamikor a kezembe akadt a márkói egyházközségnek az anyakönyvi csomagja, és azt végigbogarásztam. Kiderült, hogy egy Schindler Frigyes nevű, Sziléziából érkezett telepes Judit feleségével 1750-ben telepedett le Márkón. Tíz gyereke volt két feleségétől, mert ekkoriban nagyon nagy gyerekhalandóság volt, és gyakran az anyák is meghaltak. Ennek a Schindler ágnak vagyok én is a leszármazottja.

A.I.: Most kibaszálom azt, hogy te történelmet is tanítasz. Szerinted mit jelent a németiség jelenléte a magyar történelemben?

Sch.L.: Ez egy szép kérdés. A gyerekek az órán nagyon gyakran hallják is tőlem, hogy mennyi mindent hoztak a németek, de nemcsak a németek, hanem általában is a nemzetiségek Magyarországra, főleg a kultúrában. Unos-untalan szoktam mondani, hogy a magyar Himnusz egy Franz Erkl nevű zeneszerző zenésítette meg, aki jobban tudott németül, mint magyarul. Vagy a magyar Parlament épületét Emmerich Steindl, vagyis Steindl Imre nevű építész tervezte, de az anyák megmentője, Semmelweis Ignác is német volt, sőt Munkácsy Mihály is mint Lieb Mihály született Munkácson. És a legismertebb magyar ember a világon, Puskás Öcsi Purczeld néven anyakönyveztetett. A reformkori építészek zöme is német származású volt: Ybl, Fellner, Hild.

Tehát nagyon-nagyon fontos az, amit a kultúránkhöz adtak, de az is, amit a történelmünkhöz. Ha megnézzük az aradi vértanúkat: Aulich, Schweidel, Lahner, Pöltenberg, Leiningen-Westenburg Károly – őt a tizenháromból, akinek német gyökerei vannak.

A.I.: Össze tudnád foglalni nagyon röviden, hogy mik a tradicionális sváb értékek? Én egyet rögtön tudok, ezt a családomban is mindig mondták, hogy a sváb porták tiszták, rendezettek, öröm egy sváb falun végigmenni.

Sch.L.: Az egyik gyakran felmerülő jellemzőjük a hagyományos takarékoság – rossz viccek szerint a svábok eredetileg pazarló skótok voltak, akik túl sokat költöttek Skóciában, és ezért elzavarták őket. A másik a pedantéria. Amit említettél: a porták takarosak, de ez így van a ruházatban, a megjelenési formában, mindenütt. Tehát igenis tüchtignek, alaposnak, rendezettnek kellett lenni, ezt elvárták egymástól is és önmaguktól is. Nagyon fontosnak tartom még – és lehet, hogy ez egy kicsit furcsán hangzik – a magyar hazafiságot. Ez egy nagyon nehezen megérthető fogalom annak, aki ezt nem élte meg: a kettős identitás, a Doppelidentität. Tehát ha valaki azt kérdezi tőlem, hogy számomra mi a Himnusz, akkor nekem Kölcsey Himnusza a Himnusz, és ezzel nagyon sokan így vannak. Vagy melyik az a zászló, ami nekem nagyon sokat jelent, akkor az a piros-fehérvörös. Ez egyértelmű. Másképpen: ha van egy magyar-német meccs, akármilyen sportágban, akkor nekem nem kérdés, hogy kinek drukkolok. Egyértelmű, hogy a magyaroknak.

A.I.: Nekem nagyon szorgalmasnak is tűnnek.

Sch.L.: Igen, ez egy újabb érték. Dolgosak, szorgalmasak. És amit én nagyon fontos erénynek tartok, az a tisztelet, alázat a munka iránt, hogy igenis szeretne eljutni ötről hatra, mert az is egy értékmérő. Korábban különösen fontos volt, hogy ki vagyonosabb. És a vagyont nem szerencsejátékokon, nem tőzsdézésemre szerezte az ember, hanem szigorúan a kétkezi munkával.

A.I.: Bándon, ahol te élsz, mennyire elevenek ezek az értékek?

Sch.L.: Én úgy gondolom, nagyon. Annak ellenére, hogy a falu megérte a kitelepítést és a kollektív büntetésnek több fokozatát, mára ez már leülepedett. Tehát a faluban érezhető az a fajta büszkeség, ami a német származáshoz kapcsolható. Ez a kulturális hagyományápolásban éppúgy megmutatkozik, mint a lakott környezetben, bár manapság egyre kevesebb az úgynevezett tiszta sváb házasság, egyre több a vegyes házasság – az enyém is az. De valahogy ezek az értékek mindig továbböröklődnek. Tehát a partnerek, a férjek-feleségek ezt is felvállalják.

A.I.: Mennyire él a nyelv?

Sch.L.: Sajnos egyre kevésbé. Ennek történelmi okai vannak. 1948-ban zajlott a bándi kitelepítés, utána az itt maradtakat összekeverték a szomszédokkal azért, hogy a közösségek megszűnjenek. Éppen ezért az embereknek nem volt tanácsos németül beszélni. Tehát én gyerekkoromban a nagyszüleimmel németül beszéltem, a szüleimmel magyarul. És ezzel az egész generációm így van. Az én generációm nem tud németül.

A.I.: Hogyan látod a német nyelv szerepét a világban? Ha jól emlékszem, az Egyesült Államok Kongresszusa annak idején egyetlen szavazattöbbséggel döntött az angol nyelv mellett a német ellenében. És a világ most angolul beszél. Hogy látod, most milyen a német nyelv szerepe Európában, a világban?

Sch.L.: Úgy gondolom, hogy maga a német nyelv defenzívába kényszerült. Ennek történelmi és nyelvi oka is van. A német nyelv szerkezete nehezebb, az angolt lényegesen könnyebben meg lehet tanulni, könnyebben lehet vele kommunikálni. Viszont Magyarországon méltatlanul került ilyen helyzetbe, és nagyon bízom benne, hogy ez a tendencia meg fog változni, mert ha belegondolunk,

Magyarországnak Németország irányába nagyon fontos gazdasági, társadalmi, munkaerő- és más kapcsolatai vannak. Én nagyon bízom benne, hogy ez az irány, hogy most angolul beszél mindenki, úgy fog mérséklődni, hogy legalább Közép-Európában németül is kell tudni.

A.I.: Ebből a szempontból – és akkor rátérhetünk a saját történetünkre – a Lovassy is egyfajta missziót teljesít, mert itt nagyon erős német értékközvetítés folyik. Emlékszel-e arra, hogy milyen megfontolások vezettek el oda még annak idején, hogy a Lovassy ilyen irányba induljon el?

Sch.L.: Ez a Lovassy szerkezetváltásokban gazdag történetének egy rendkívül pozitív lépése volt. 1990-ben fogadták el az önkormányzati törvényt, és ez a törvény lehetőséget biztosított oktatási módosításokra is: az önkormányzatok lettek a helyi fenntartók és a többi. A német kisebbség kezdeményezte még annak idején (Albert Vendel, Békefiné Szeitl Éva és Heilig Ferenc), hogy Veszprémben is legyen nemzetiségi oktatás. Az, hogy a Lovassyban lesz, nem volt egyértelmű. Megkérdezték mind a két veszprémi gimnázium tantestületét, hogy hogyan viszonyulnak a kérdéshez...

A.I.: A Vetési volt a másik.

Sch.L.: A Vetési volt a másik, igen. Megboldogult Arnhoffer Misi volt akkor az igazgató, és ő nagyon érezte, hogy ez az iskola számára egy kitörési pontot jelenthet, és sikerült a tantestületet is úgy tájékoztatni, meggyőzni, hogy a Lovassy nyitott legyen a nemzetiségi tagozat irányába. A Vetésiben ezt feltételekhez kötötték, és a kisebbségi vezetők számára egyértelmű volt, hogy a Lovassy lesz az az iskola, ahol a kisebbségi oktatást meg kell indítani.

A.I.: Annak idején Misinek nagyszabású tervei voltak, kollégiumot is szeretett volna ide, a Lovassy mellé, a Deutsches Haus is szeretne volna beintegrálni a Lovassy közvetlen környezetébe, amiből aztán várospolitikai okok miatt nem lett semmi. Mit gondoltál te akkor erről, és mit gondolsz róla most?

Sch.L.: Akkor, abban a pillanatban a racionalitás győzött, hosszú távon azonban ez veszteséget jelent a városnak. Én jártam abban az iskolában, amely végül ezt a projektet megkapta. Ez a pécsi Valeria Koch Gimnázium. Több mint érdekes elképzelni, hogy most a külső sportpálya helyén ott állhatna a kollégium, ott állna természetesen, mert elkészült volna az is, a tornacsarnok is. Úgy gondolom, hogy itt a városközpontban egy száz fő körüli kollégium tornacsarnokkal és egy mai állapotban lévő iskolával egy nagyon komoly városi bevételi forrás is lehetne. De most 2011-ben vagyunk, ezt nyilván '93–94-ben nem lehetett még látni. Én úgy gondolom, hogy akkor a racionalitás győzött, mert nagyon sok szabad kollégiumi férőhely volt, aminek a feltöltéséről nem tudtak az intézmények gondoskodni. Viszont hosszú távon meg kellene nézni a lehetőségeket. Én még ma is látom ezeket, hogy esetleg itt készüljön el egy kollégium, ami csakis a lovassys diákokat fogadná – ez most az Arany János program miatt még kifizetődőbb is lehetne.

A.I.: Nekem mindig egy kicsit különösnek tűnt, bár aztán később a haszonélvezője lettem a saját gyereken keresztül, hogy a német nemzetiségi tagozathoz, ahhoz, hogy valaki itt tanulhasson, nem kell igazolni német identitást. Miért nem kell?

Sch.L.: Ki tudja igazolni ma már? Klaus Klotznak van egy műve – Zweiglein –, amiben a következő hangzik el: – Te sváb vagy? És a válasz: – Nem. Csak az öregapám. Ez a második világháború utáni magyar nemzetiségi politika, ami először a magyarországi németeket, aztán a szerbeket, délszlávokat, Tito „láncos kutyáit” próbálta ellehetetleníteni, minden olyan identitást, ami valamilyen nemzetiséghez való tartozást jelenthetett volna, megpróbált kiölni. Ez az ország különböző régióiban különböző mértékben sikerült. Baranyában nem volt olyan nagy szerepe, itt Veszprém me-

gyében azonban óriási hatása volt. Amit mi úgy nevezünk, hogy verlorene Generation, az elveszett nemzedék, nagyon rányomja a bélyegét a mai állapotunkra. Egyszerűen nem látom értelmét, hogy az identitásra rákérdezzünk, mert lehet, hogy ha valakinek egykor sváb gyökerei voltak, az ma a legnagyobb hangerővel magyar, meg is tagadja az őseit. Viszont vannak olyan szituációk, hogy például valakinek nincsenek sváb gyökerei, vagy teszem azt éppen ennek a verlorene Generationnak a tagja, de hajlandó ezeket az értékeket felvállalni. Ezek felé az emberek felé nagyon is nyitni kell, mert ez egy óriási lehetőség, és új értékteremtés forrása is.

A.I.: Szereznek-e ezek a gyerekek, a nemzetiségi tagozatosok valamiféle identitást? Én tudom, hogy olyan azonosságot, amit a családban szívhathnának magukba generációkon át, olyat nem tudnak szerezni. De valamit, amit azért már alapfokon identitásnak lehet nevezni, visznek magukkal?

Sch.L.: Én nagyon bízom benne, hogy igen. Ez az identitás-teremtés egyébként a tagozatnak az egyik prioritása. A gyerekek most már a családokból egyre kevesebb identitást hoznak magukkal, hiszen nagy részük az óvodában, az iskolában tanulja meg a nagyszülei anyanyelvét, nem otthon. Szerintem ez a tizennégytől tizenkilenc éves korig tartó korosztály rendkívül fogékony lehet. Nagyon fontosnak tartom azonban, hogy nem szabad türelmetlenül, ajtóstól a házba rontani. Nagyon sok érzelmi elemet viszek be én is például a történelemoktatásba, amikor elmondom, hogy az aradi vértanúk kik voltak, vagy olyan dokumentumfilmeket mutatunk meg a gyerekeknek, amelyeknek a segítségével más forrásokból is szereznek tapasztalatokat, nemcsak a közvetlen tanári magyarázatokból. Ez sokat jelent. Aztán az énekórákon, a német irodalomórákon vagy az osztálykirándulásokon, ahol mindig magától értetődőnek tartjuk, hogy valamilyen német kötődésű program szerepeljen. Vagy például a sváb bálók! Ilyenkor a német identitásról kiderül, hogy nemcsak tanulnivaló, hanem pompás szórakozás is.

A.I.: Ezeket a gyerekeket rengeteg impulzus éri, egy szinte elviselhetetlen információáradatban élnek. Mennyire versenyképes egy ilyen nemzetiségi program abban a versenyben, ami a gyerekek lelkéért folyik?

Sch.L.: Én nem versenyzek, őszintén megmondom, én azt közvetítem, amit belülről érzek. Hogyha valakit ez megfog, akkor annak nagyon örülök, de senkitől sem várom el, hogy ugyanazokat gondolja, mint amiket én. Annak örülök, hogy ha valaki négy-öt év alatt rájön arra, hogy igen, itt is vannak értékek, és kár lett volna, ha nem jöttem volna ide, és köszönöm, hogy ezt nekem valaki megmutatta.

A.I.: Milyen szinten tanulnak meg ezek a gyerekek németül? Mire elég ez az életük folytatása szempontjából?

Sch.L.: Szerintem mindenre. Amit itt megszerezhetnek, különösen a 2005 óta működő előkészítő évfolyammal együtt, az olyan szintű nyelvtudás, ami gyakorlatilag bárhol, bárkivel versenyképesé teszi őket. Hadd mondjam a saját példámat: nekem mind a három gyerekem ide járt, és mind a három nagyon magas szinten tud németül. Ez később a jövőjük, a munkahelykeresés szempontjából akkora előnyt jelent, amit néha nem is értenek meg addig, amíg itt vannak a rendszerben. De már amikor az egyetemre kikerülnek! Éppen a kisebbik lányom mondta nemrég, hogy azt hitte, mindenkinek lesz két nyelvvizsgálója. És alig valakinek van kettő, a Corvinuson!

A.I.: Nálunk milyen az arány?

Sch.L.: Nyelvvizsgát mindenki tesz. Lehet, hogy ez az érettségi rendszer sajátossága is, hiszen itt csak az nem kaphatna nyelvvizsgát, aki németből megbukik. A felsőfokú nyelvvizsga feltétele az, hogy az emelt szintű érettségiben a diák hatvan százaléknál jobban tudjon teljesíteni. Ez az utóbbi

években már szinte mindenkinek sikerült, vannak olyan évfolyamok, ahol száz százalék az arány. És akinek itt nem sikerül véletlenül, még van egy másik lehetősége: a DSD nyelvvizsga. Ez azt jelenti, hogy nagyon sok ember a Lovassy gimnáziumból két felsőfokú nyelvvizsgával megy ki, mert az érettségén is meg a DSD-n is megszerezte. Én nem tudok visszaemlékezni olyan diákunkra, aki a Lovassyból az utóbbi öt évben úgy ment ki, hogy nem volt legalább egy felsőfokú nyelvvizsgája.

A.I.: Ez nyilván beilleszkedik a pályaelképzeléseikbe, az életstratégiájukba. Szerinted milyen előnyt jelent az, ha valaki a Lovassyban a német nemzetiségi tagozaton végzett?

Sch.L.: Én úgy gondolom, hogy jelentős előnyök, egyrészt azért, mert az egyetemen olyan ösztöndíjakat pályázhatnak meg, vagy egyetemista korukban olyan állásokat kaphatnak meg már, ami később megfogja őket, és ott is maradnak. Sokan gondolják, hogy a német nemzetiségi tagozaton mindenki germanista lesz, de ez szerencsére nem így van, és nem is ez a cél. Mi azt szeretnénk, hogy a német nyelv ne cél, hanem eszköz legyen, és a továbbtanulási mutatóink is ezt jelzik. Nagyon sokan választják a közgazdasági pályát, a műszaki pályát. A tavaly érettségizettek közül kb. nyolcan vannak a Budapesti Műszaki Egyetemen, ahol viszont német nyelvű képzésben vesznek részt, és akik itt végeznek, azoknak a jelentős része német tulajdonú cégben fog dolgozni.

A.I.: Ebből logikusan következik, hogy mennyire növeli ez az elvándorlást Magyarországról. Olyan fiatalokról beszélünk, akik teljes mértékben alkalmasak arra, hogy Németországban megállják a helyüket.

Sch.L.: Én úgy gondolom, hogy ők alapvetően nem akarnak elmenni az országból. Az más kérdés, hogy hol találnak olyan munkalehetőséget, ami az ő anyagi igényeiknek megfelel, az ő számításait ki tudja elégíteni. Ezzel együtt sajnos azt látom, hogy több orvostanhallgató az egyetem után azonnal Németországban köt ki, most egyszerre négy gyerek neve van a fejemben, aki itt, Magyarországon nem talált rezidensi állást, viszont Németországban tárt karokkal várták őket.

A.I.: Ha a német nemzetiségi tagozatról beszélünk, akkor nem lehet nem szóba hozni a külkapcsolatainkat, hiszen a hanauai gimnáziummal, a bottropi, a passauai gimnáziummal vagyunk kapcsolatban, tehát nagyon sokrétű német nyelvű külső kontaktusaink vannak. Mennyire élnek ezek, és mi az értelme ezeknek a kapcsolatoknak?

Sch.L.: Ezek a kapcsolatok rendkívül hasznosak, és nem csak feltétlenül a nemzetiségi osztályok életében. Nem is szeretnénk őket kiszajátítani, hiszen ezek általában az európaiságra való nevelés szempontjából játszanak nagyon nagy szerepet. Az a probléma, hogy a Lovassyban elég kevesen tanulnak németet első nyelvként. Egy bizonyos idő kell, amire a gyerekek nyelvtudása eljut arra a szintre, hogy ebben a kapcsolatrendszerben részt tudnak venni. Ezeket a kapcsolatokat személy szerint nagyon fontosnak érzem. Egyrészt a gyerekek számára bizonyíték, hogy igenis, amit én most az iskolában tanultam, azzal meg tudok élni kint. Ez hatalmas önbizalmat adhat. Másrészt amit ők itt megtanulnak például a német kultúrával kapcsolatban, azt kézzel foghatóan meg tapasztalhatják akár egy frankfurti Goethe-házban, a német egység szimbólumában, Berlinben. Nekünk, veszprémieknek pedig különös élmény Gizella sírját látni Passauban. Ezek a magyar–német történelem közös pontjait is megerősítik, és a gyerekeknek élményszerűvé teszik azt, amit tanultak.

A.I.: Gondolom, a sok látogatás során az átlagos lovassy tanároknál jobban beleláltál a német oktatási rendszerbe. Miben látod a különbséget, mondjuk a veszprémi Lovassy mint egy magyarországi élgimnázium és a passauai Leopoldinum mint egy bajor élgimnázium között?

Sch.L.: A struktúra más. Ott a gimnáziumok nyolcosztályosak, a Leopoldinum is az. Furcsa volt, hogy olyan pici gyerekek rohagáltak, mint nálunk az általános iskolában, viszont a nagydiákok

létszáma éppen ezért csak a fele az egész iskola létszámának. Ami az oktatást illeti, a passzai Leopoldinum szimpatikus volt, bár mindig tanév vége felé jártunk ott, ami már a lecsengetési időszak. Ami nekem nem nagyon tetszik, az a Klausurwoche, vagyis hogy a dolgozatokat egy hétre sűrítik, és akkor minden tantárgyból arra a hétre összpontosítják a számonkérést. Ez tanárnak, diáknak egyaránt egyoldalú megterhelést és komoly kötöttségeket jelent. A középiskolás oktatás mindenestre nálunk erősebb, ezt azért látni lehet. Ha kimentünk például Hanauba, akkor nagyon örültek a vendéglátó gyerekek, mert tapasztalták, hogy a magyar gyerekek sokkal jobban tudják a matematikát, az angolt, és nagyon sok helyen ők csinálták meg a vendéglátói házi feladatait. Az is igaz persze, hogy a hanauiai éppen akkor lettek gimnázium, amikor a kapcsolatunk elkezdődött. Ami viszont nekem nagyon szimpatikus mind Passauban, mind Hanauban, az a művészetek tanítása. A zene nagyon-nagyon fontos szerepet tölt be az iskola életében, és nemcsak szakköri szinten, hanem az iskolai tanrendbe is beépítve. Hanauban van egy Bläserklasse, ahol fúvós hangszeren tanulnak a gyerekek iskolai órarendben. Freund Tamás is elmondta nálunk nemrég, hogy a nevelésnek nemcsak tudományos, hanem érzelmi része is van, és ezért ezek a szempontok nagyon-nagyon jelentősek. Végül – mások a lehetőségek. Ha megnézzük, hogy milyen sportolási lehetőségekkel bír például a hanauai iskola, észrevehetjük, hogy még ez a szépen felújított Lovassy gimnázium is elég messze van tőle.

A.I.: Én úgy tapasztaltam, hogy a gyerekek nagyon szívesen és könnyen barátkoznak.

Sch.L.: Ó, igen. Itt nagyon-nagyon komoly barátságok is születnek. És most nem elsősorban a tanárookra gondolok, hanem a diákok kapcsolataira. Két házaspárunk is van már, aminek az alapját az iskolai partnerkapcsolat adta.

A.I.: Válthatunk témát?

Sch.L.: Váltunk témát.

A.I.: Te Bándon élsz. Te vagy – már húsz éve – Bánd polgármestere. Miért döntöttél úgy, hogy közéleti szerepet vállalsz?

Sch.L.: Ez egy érdekes szituáció. Amikor 1990-ben Bándon az önkormányzati választásokra készültünk, senki nem jelöltette magát. Ennek oka volt az is, hogy 1973 óta Bándon nem volt önálló tanács, hanem a herendi közös tanácshoz tartozott, és ennek következtében apolitikussá vált a falu. Mégis sokan megkerestek, hogy vállaljak jelöltséget. Nagyon nehezen álltam kötélnek, emlékszem, az ajánlócédulákat is az utolsó öt percben adtam le. Akkor voltunk túl egy építkezésen, viszonylag új voltam itt a Lovassyban is, nem is nagyon tudtam, hogy mit kell egy polgármesternek csinálni. De az volt végül a döntő érv, hogy ha Bánd nem választ önkormányzatot magának, akkor továbbra is Herendről fogják irányítani a falut. Szerencsére a család mögöttem volt, nagy köszönet nekik, ezt mindenképpen el kell mondanom! Így lettem akkor, egyedüli jelöltként bándi polgármester.

A.I.: Annak mi a titka, hogy ez húsz éve tart?

Sch.L.: Ezt a bándiaktól kell megkérdezni. Egyrészt mindig jelöltettem magam, tehát vállaltam a megmérettetést. De egészen őszintén meg kell mondanom, sokszor gondoltam rá, hogy nem biztos, hogy ez nekem megéri. Viszont mindig voltak olyan programok, amiket elkezdtem, és szerettem volna be is fejezni. A 90-es években például a települést elláttuk mindenféle közművekkel, gázzal, csatornával, telefontal. Ez egy nyolcéves program volt. Aztán az utakat tettük rendbe. 2008-ra elkészült a Bánd történetéről szóló monográfia. Úgy voltam vele, hogy mindig belekezdtem, belekezdünk valamibe, és akkor azt be is kellett fejezni. Most legutóbb azt gondoltam már,

hogy nem indulok többet, de hirtelen kiderült, hogy még ketten, talán hárman is pályáznak a polgármesteri székre. Megmondom őszintén, nem akartam, hogy a bándiak azt higgyék, ennyitől „bedobom a törölközőt”. Annál is inkább, mert az utolsó négy évben már Bándon is megjelentek a megosztottságnak ugyanazok a jelei, mint az egész országban. És akkor azt mondtam, hogy nem szabad, hogy amit tizenhat, húsz év alatt felépítettünk, veszendőbe menjen: a nyugalom, a közöségteremtés, az értékteremtés.

A.I.: Laci, mit gondolsz te most a német nemzeti kisebbség jövőjéről? Mondjuk száz év múlva, ami egyszerre nagyon sok idő, és nem is olyan sok, lesznek-e még svábok Magyarországon?

Sch.L.: Én elég pesszimistán és realistán látom a jövőt. A globalizációval a kisebbségek szerepe vissza fog esni.

A.I.: Nem lehet, hogy meg fog erősödni? Éppen a globalizációval.

Sch.L.: Nem hiszem. Ez attól is függ, milyenek lesznek az életkörülmények, az életviszonyok. A mai helyzetben nagyon sokan elmennek külföldre, és nyilvánvaló, hogy aki jól beszél idegen nyelveket, annak jobb esélye van munkát kapni külföldön. Ha valaki jól megtalálja a helyét külföldön, akkor nem tudom, lesz-e kedve visszajönni. Ezenkívül a nyelvvesztés már sajnos megtörtént, és az idős emberek halálával – például az én szüleim generációjának a halálával – jelentős kultúravesztés is be fog következni, ebben egészen biztos vagyok. És ha az embernek nincs meg az ereje, a kulturális kötődése, az előbb-utóbb az identitás elvesztésével is jár. Mi azért dolgozunk, hogy lehetőleg ez az identitásvesztés egy kicsit lassuljon, mert megállítani végül nem lehet.

A.I.: Vetítsük ki ezt végül a Lovassyra! Amiről most beszéltél, ez inkább elszívja a levegőt a Lovassy kisebbségi tagozatától, vagy új missziót ad neki?

Sch.L.: Én inkább azt mondom, hogy ez egy misszió, ez egy küldetés itt a mi számunkra. Ha azt szeretnénk, hogy ez a folyamat, amit az imént itt vizionáltam, minél később következzen be, akkor ahhoz nagy szükség van a nemzetiségi tagozatokra. Ha ezt a magyar viszonyokra kivetítjük, akkor azt mondjuk, hogy szeretnénk, ha száz év múlva Erdélyben vagy a Felvidéken lenne még magyar szó. Én meg azt is szeretném, hogy száz év múlva Magyarországon is legyen még német szó.